

М.В. Скржинська

ОЛЬВИЙСКИЕ ДРЕВНОСТИ. СБОРНИК НАУЧНЫХ ТРУДОВ ПАМЯТИ В.М. ОТРЕШКО (1949—1999). — К.: ИА НАНУ — 2009. — 384 с.

У середовищі вчених давно існує добра традиція присвячувати збірники статей і спогадів пам'яті своїх колег. 2009 р. число таких праць поповнилося виданою в Києві великою і дуже цікавою книжкою обсягом близько 50 друкованих аркушів. Її назва — «Ольвийские древности. Сборник научных трудов памяти В.М. Отрешко» — відображує головну тему наукових інтересів і польових досліджень Валерія Михайловича Отрешко. У подібних виданнях звичайно наводиться коротка біографія і список праць покійного колеги, а далі публікуються статті різних авторів, здебільшого з середовища його друзів і колег. Все це є і в цій книжці, але вона включає ще кілька інших розділів, що вміщують щоденники, спогади, документи і фотографії. Вони дають різнобічну уяву про неординарну людину, котру не лише друзі, а й багато хто з колег (і я серед них) з великою симпатією називали просто Велом.

Головне, що слід відмітити, те, що цей збірник охоплює найважливіші, раніше опубліковані в малотиражних виданнях праці В.М. Отрешко, присвячені різним питанням античної історії та археології Північно-Західного Причорномор'я. Але особливу подяку упорядникам варто висловити за видання незавершених і надзвичайно цікавих праць з особистого архіву Валерія Михайловича. Серед них, у першу чергу, відзначимо аналіз відомого ольвійського декрету на честь Протогена (ІРЕ², № 32). Його текст вирізьблений на мармуровій стелі в III ст. до н. е. та знайдений ще в XIX ст. Про цей декрет написано чимало досліджень, тим ціннішими є дуже актуальні і важливі спостереження стосовно нього самого В.М. Отрешко. Він уперше в історіографії побачив у цьому тексті не лише характеристику видатного фінансиста і благодійника,

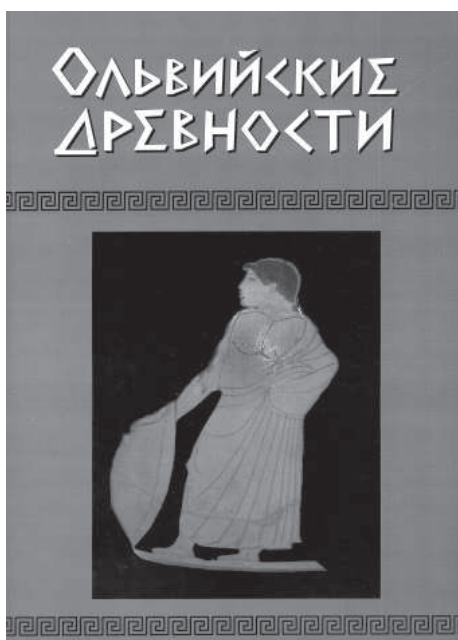
але й вчинки практичного ольвійського ділка, котрий мав вигоду навіть зі своїх добрих діянь.

Слідом за великим розділом, що містить наукову спадщину В.М. Отрешко, вміщені статті й замітки колег-археологів з Києва (В.В. Крапівіна, Б.В. Магомедов, С.В. Полін, О.С. Беляєв, С.Я. Ольговський та ін.), Одеси (А.С. Островерхов, С.Б. Охотніков), Севастополя (М.І. Золотарьов), Миколаєва (В.В. Рубан, І.О. Снитко, І.О. Смирнов), Москви (В.П. Яйленко), Ставрополя (М.А. Колесников) і Тбілісі (Г.Т. Квіркелія).

У розділі «Меморія» можна прочитати п'ятнадцять спогадів про Вела. Особливо хочеться виділити чудові як за змістом, так і за літературними достоїнствами тексти Л.О. Лисенко та С.Б. Буйських. Дружина та один із найближчих друзів Вела написали про нього з великою любов'ю і розумінням, але не стали зображувати його ідеальним, як це часто трапляється у спогадах про тих, хто відійшли у вічність, а показали людину різносторонньо, згадавши й про певні недоліки характеру, що негативно позначилися на долі Валерія. Всі спогади в поєднанні з витягами зі щоденників самого Валерія Михайловича надають можливість читачеві уявити життя людини, наділеної талантом і гострим розумом, що подавав великі надії, але не зміг, на жаль, як годиться розкрити в науці свої видатні здібності. Після усного викладу в доповіді, а частіше в розмовах з колегами, йому вже було, мабуть, нецікаво переносити свої думки до текстів наукових статей. Роздуми Вела виходили далеко за межі його основної спеціальності, і він полюбляв обговорювати за столом з друзями і біля багаття увечері з членами своєї експедиції найрізноманітніші теми з минулого, а також дискутувати із співбесідниками про болючі проблеми сьогодення.

У цьому й у багато іншому В.М. Отрешко за способом свого життя був схожий на свого

© М.В. СКРЖИНСЬКА, 2011

близького друга та однодумця Нікиту Вісаріоновича Шебаліна, який у складі Ленінградської експедиції неодноразово приїздив на розкопки Ольвії та досліджував епіграфічні пам'ятки з них. Обидва вони були дуже цікавими людьми, обидва любили творчі зустрічі й тривалі бесіди з друзями, в обох не склалося родинне життя,

обидва написали набагато менше ніж могли б, обидва рано і раптово пішли з життя...

Наприкінці збірника вміщено велику серію фотографій. Багато з них виконані під час польових досліджень в Ольвії та на поселеннях її хори. Ці знімки відтворюють живий образ Вела в колі численних учасників розкопок. Надруковані улюблені вірші й пісні Валерія, що звучали в експедиціях і на зустрічах із друзями в Києві, вдало доповнюють живий і різнобічний образ людини, відтворений усіма попередніми розділами книги. Вона стала гідною пам'яті не лише В.М. Отрешка, а й цілого покоління археологів-професіоналів і аматорів, які в другій половині ХХ ст. брали участь у розкопках Ольвії, Березані й поселень Нижнього Побужжя.

У київському Будинку вчених успішно пройшла презентація книжки «Ольвийские Древности». В залі зібралось більше сотні друзів і колег, а також молоді археологи, що, на жаль, не знали В.М. Отрешка. Присутні одержали в подарунок цю книжку. У виступах на вечорі всі згадували свого передчасно померлого товариша й дякували укладачам і видавцям збірника С.Б. Буйських та Л.О. Лисенко, котрі, долаючи фінансові та інші труднощі, кілька років готували це непересічне видання.

М.В. СКРЖИНСЬКА